

Beste Vrienden van het Lambotte Museum,

Het Lambotte Museum viert dit jaar 2019 haar eerste groot jubileum. Niet alleen bestaat de 'VZW Museum voor de Geschiedenis van de Gezondheidszorg' reeds 15 jaar (Staatsblad van juni 2004), doch het Lambotte Museum opende precies 10 jaar geleden voor het eerst haar deuren met een grote tentoonstelling, gewijd aan '125 jaar Stuivenberg'.

Sedertdien is het Lambotte Museum uitgegroeid tot een ruim bekende en toegankelijke instelling, die zorgt voor het behoud en het valoriseren van Medisch Erfgoed in de Antwerpse regio.

De tentoonstellingszaal F0 in het Stuivenbergziekenhuis werd omgevormd tot een ruimte voor een Vaste Collectie en voor Tijdelijke Tentoonstellingen, telkens gewijd aan een specifiek thema.

Het Lambotte Museum blijft daarmee haar oorspronkelijke statutaire missie trouw en beheert ons medisch erfgoed, zowel in zijn algemeenheid als in een academisch kader.

Deze Nieuwsbrief laat U wederom kennis maken met de laatste verworvenheden van ons museum, en brengt U op de hoogte van onze huidige en volgende tentoonstelling, alsmede van de recente aanwinsten en legaten.

Dit jubileum vormt echter meteen een gelegenheid om te reflecteren, niet allen over de afgelopen 10 jaar, doch tevens over de toekomst.

Gezien de nakende overheveling van het acute ziekenhuis Stuivenberg naar de Cadix site, staat het Lambotte Museum voor een nieuwe uitdaging. Blijft het Museum op de huidige site, en zo ja, kan het verder uitbreiden en zijn functie optimaliseren?

Vragen, die in deze Nieuwsbrief aan de orde komen!

Wij wensen jullie bij het lezen van deze Brief veel leesgenot.

Prof.em.Dr.R.Van Hee

Conservator Lambotte Museum.

De huidige tentoonstelling: 'Van Helden en Sukkelaars. Gezondheidszorg tijdens de Eerste Wereldoorlog'.

De tentoonstelling, gehouden naar aanleiding van de herdenking van het einde van de Eerste Wereldoorlog, kent een ongemeen succes. Geopend op 26 september 2018, telde zij tot op heden reeds 1.011 bezoekers .

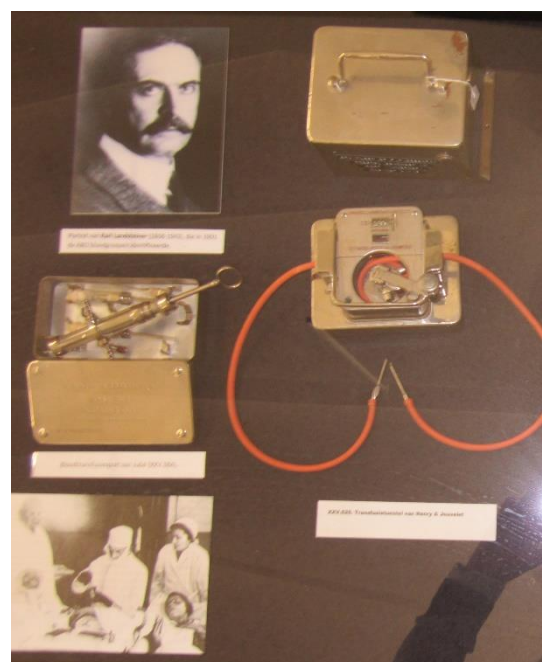

De interesse voor oorlogen, en voor Wereldoorlog I in het bijzonder, gaf in de afgelopen 4 jaar niet allen aanleiding tot vele herdenkingsmomenten in Ieper, in Passendale en in de gehele Westhoek, doch ook tot een groot aantal nieuwe publicaties over de gruwelen van deze 'Grote Oorlog'. Reeds eerder werd hierbij ook aan de gezondheidszorg aandacht besteed, onder meer in het Flanders Fields Museum te Ieper, in De Panne, doch ook vorig jaar nog in Poperinge.

Ons Lambotte Museum, dat in 2014 een tentoonstelling wijdde aan Vesalius ter gelegenheid van diens 500ste geboortjaar, gebruikt nu de herdenking van de Wapenstilstand op 11 november 2018 om de gezondheidszorg tijdens de Eerste Wereldoorlog te belichten.

Uitgebreid worden de medische aanwinsten tijdens WO I besproken en getoond, onder meer de infuusbehandeling en bloedtransfusie, de spoelingstherapie met Carrel-Dakin vloeistof bij het reinigen van vervuilde wonden en granaatletsels. Verder worden enkele typische operaties voorgesteld: de frequent uitgevoerde lidmaatamputaties; de behandeling van zogenaamde 'gueules cassées' (aangezichtsdefecten) met een nieuwe vorm van heelkunde, de plastische reconstructieve heelkunde, die gebruik maakt van zwaailappen en huid-enten.

Daarenboven wordt aandacht geschonken aan de ontwikkeling van het zogenaamde 'Océan'-ziekenhuis

in de Panne en aan de aparte relatie tussen haar leidend geneesheer Dr. Antoine Depage en het toenmalige Koningspaar Albert I en Elisabeth.

Een aangrijpende reconstructie van een Eerste Hulppost maakt de omgeving van de toegediende zorgen bijzonder aanschouwelijk. Tenslotte wordt aandacht geschonken aan de wetenschappelijke onderzoeken (bijvoorbeeld met betrekking tot de bloedtransfusiereactie of betreffende ernstige infecties als tetanus en gasgangreen), aan de in 1918 heersende en maatschappijontwrichtende griep epidemie, aan het tot dan toe onbekende posttraumatische stress syndroom (toentertijd shellshock genoemd), en zo verder.

De tentoonstelling heeft reeds vele bezoekers en toeschouwers gehad, en niet het minst ook middelbare scholieren en studenten een bijzondere kijk gegeven op de gezondheidszorg tijdens het eerste grote wereldconflict.

Het roept telkens weer de kreet *'Nooit meer Oorlog'* op, iets wat helaas tot op heden niet gerealiseerd is kunnen worden.

De tentoonstelling loopt nog tot eind oktober 2019.

De her-organisatie van de depotruimten van het Museum.

In het kader van het verwerven van het JCI-label voor ziekenhuis kwaliteit door de ZNA-ziekenhuizen, dienden ook in het Stuivenbergziekenhuis de veiligheid, brandbaarheidscriteria en voorwaarden voor opslag van voorwerpen verbeterd te worden. Daartoe dienden alle gestockeerde voorwerpen en items van het Museum gecentraliseerd te worden in de aaneensluitende kelderruimten van de midden gang onder de apotheek. De snelle beschikbaarheid van voorwerpen voor komende tentoonstellingen of bruiklenen werd daarmee bevorderd.

De Erfgoed-dag 2019.

Het Lambotte Museum heeft net als in 2017 (toentertijd met het thema 'Zorg') ook in 2019 deel genomen aan de Erfgoed-dag op 28 april 2019. Ditmaal was het thema 'Ambachten', een onderwerp dat vele artsen en chirurgen nauw aan het hart ligt. Nog niet zo lang geleden maakten heelmeesters nog hun eigen instrumentarium, niet het minst Albin Lambotte, naar wie ons Museum is genoemd. Deze uitzonderlijke chirurg maakte zijn hele instrumentarium voor botchirurgie zelf in een apart atelier in het Stuivenberg-ziekenhuis!.

Tijdens de Erfgoed-dag werden niet minder dan 39 enthousiaste bezoekers in 3 groepen ontvangen en rondgeleid in het Museum.

Het werd dus ook dit jaar weer een voltreffer, die voor hernieuwing vatbaar is.

Filmopnames in het Museum.

Het Museum kon zich in 2018 verheugen in de interesse, die vanuit een instrumentele firma (Siemens) werd betoond voor ons medisch erfgoed, door via een evenementenbureau filmopnames te laten maken in ons Museum. De opnames waren weliswaar niet bedoeld om een specifieke overzichtsfilm van onze collecties te maken, doch ze getuigen toch van de faam, die ons Museum na 10 jaar bereikt heeft, tot internationale organisaties toe.

De Legaten aan het Lambotte Museum.

Ook in het afgelopen jaar werden we weer begiftigd met legaten van allerhande voorwerpen, boeken en archivalia.

Wij bedanken onze donateurs:

- Weduwe van Dr. De Groof (huisarts Wilrijk) (RX-toestel)
- Dochter van Dr. Walter Baisier (huisarts te Antwerpen) (RX-toestel en boeken)
- Dr. Marc Huyghe (chirurg St. Augustinus ZH) (boeken en chirurgische instrumenten van wijlen zijn vader Dr. Jef Huyghe)
- Prof. Dr. Louis Denis (boeken)
- Operatiekamer Stuivenberg (niet meer gebruikte chirurgische en anesthesiologische instrumenten)

Sponsoring van het Museum.

Het Bestuur van de 'VZW Lambotte Museum voor de Geschiedenis van de Gezondheidszorg' blijft haar trouwe sponsors dankbaar voor hun blijvende steun aan het Museum. Aldus blijft de mogelijkheid gegarandeerd tot het organiseren van telkens weer nieuwe tentoonstellingen. Hiervoor onze oprechte dank.

De volgende tijdelijke tentoonstelling.

Deze zal gewijd worden aan het thema: 'Infectieziekten en klimaat: een latrelatie?'. Dit onderwerp is niet alleen bijzonder actueel, doch heeft multipele facetten, die in de tentoonstelling zullen worden belicht:

- Oorzaak en soorten van infectieziekten
- Vroegere, doch nog steeds bestaande, dodelijke infecties (pest, cholera, tuberculose, enz.)
- Vroegere, doch inmiddels verdwenen infectieziekten (pokken, Engelse zweetziekte, enz.)
- Het nut en de gevolgen van vaccinaties
- De invloed van het klimaat op infectieziekten in het verleden, doch ook in de toekomst
- De behandeling van infectieziekten

De opening van de tentoonstelling is voorzien rond het einde van 2019.

10 jaar Lambotte Museum.

Het Museum kan terugblikken op een continue en intense activiteit doorheen het afgelopen decennium.

Meerdere tentoonstellingen werden reeds gerealiseerd.

- *'Niet ademen, niet bewegen. 100 jaar Radiologie in Antwerpen* (AZ Stuivenberg, zaal G0) (september-december 1997)
- *'125 jaar Stuivenbergziekenhuis te Antwerpen'* (ZNA Stuivenberg, zaal F0) (25 april-30 oktober 2009).
- *'Word ik wel wakker, dokter?'* (Lambotte Museum, ZNA Stuivenberg) (24 november 2012-30 juni 2013).
- *'Kunst van Vesalius'* (Lambotte Museum, ZNA Stuivenberg) (3 april 2014-31 mei 2015).
- *'Lambotte en Ensor. De Kunst der Techniek'* (Lambotte Museum, ZNA Stuivenberg) (24 september 2015-15 december 2016).
- *'Van aderlating tot dialyse. Een geschiedenis van nierziekten'*. (Lambotte Museum, ZNA Stuivenberg) (23 januari 2017- 30 juni 2018).
- *'Van Helden en Sukkelaars. De gezondheidszorg tijdens de Eerste Wereldoorlog'* (Lambotte Museum, ZNA Stuivenberg) (18 september 2018 – 31 oktober 2019).

Daarnaast werden progressief meerdere collecties opgenomen in het Museum:

- Collectie MGG (legaten, giften, enz.).
- Collectie, stammend uit OCMW-bezit.
- Collectie afkomstig van de VZW Verantare

- Collectie, overgedragen door het Zilvermuseum.
- Collectie Lambotte-instrumenten, gelegeerd door Prof. Van Glabbeek
- Collectie, stammend uit verzameling H.I.V.
- Collectie, gelegeerd door Vereniging Hygeia.

Het Museum heeft in de afgelopen 10 jaar meer dan 10.000 bezoekers mogen ontvangen.

Zij heeft deze taak slechts succesvol kunnen vervullen dank zij de belangeloze inzet van de vele vrijwillige medewerkers. In dit jubileumjaar worden allen dan ook bedankt voor hun medewerking en hun inzet.

Het Bestuur wil met nieuwe moed op deze ingeslagen weg verder gaan.

De toekomst van het Lambotte Museum.

Met de voorziene verhuizing van de acute bedden van het Stuivenberg ziekenhuis staat het Lambotte Museum evenwel weer voor nieuwe uitdagingen.

De Antwerpse gemeenteraad heeft in juni 2018 het rapport goedgekeurd van het VESPA-team, dat was aangezocht om een historische en architecturale waardering van de gehele Stuivenberg site op te stellen. Na deze goedkeuring besliste het gemeentebestuur het plan van herbestemming van de site te laten uitwerken door het architectenbureau 'Stramien'.

Dit bureau heeft inmiddels een aantal plannen tot architecturale ombouw van de site op tafel gelegd, die nu getoetst worden aan de wensen van de stadsadministratie en van de bevolking, in het bijzonder van de buurtbewoners, aan de bekommernissen van de ter plekke blijvende structuren en groepen (Psychiatrisch Ziekenhuis ZNA, het Lambotte Museum, bepaalde medische ZNA-diensten, enz.).

In de afgelopen 6 maanden werden een drietal debatavonden georganiseerd door het bureau 'Stramien' om voeling te krijgen met de verzuchtingen en wensen van buurtorganisaties, welzijnswerkers, sociale instellingen, enz.

Hoe positioneert het Lambotte Museum zich in dit toekomst-perspectief?

Het Bestuur van het Lambotte Museum heeft er voor geopteerd om haar locatie op de Stuivenberg site te behouden en te handhaven. Het belangrijk medisch verleden op de site staat borg voor het behoud van dit patrimonium op deze site.

De verhuizing van acute bedden naar de Cadix site biedt voor het Lambotte Museum een opportuniteit om haar zichtbaarheid te vergroten en haar missie te bestendigen. Deze opportuniteit is daarenboven gekoppeld aan de absolute noodzaak om de forse uitbreiding, niet alleen van bezoekersaantallen, doch vooral van ten toon te stellen voorwerpen het hoofd te bieden. Op dit ogenblik puilen de depotruimten uit met voorwerpen, toestellen, instrumenten enz., die door hun aantal, hun wetenschappelijk belang en hun diversiteit onvoldoende gevaloriseerd kunnen worden. Daartoe is aanzienlijk meer ruimte noodzakelijk.

Daarnaast verdient het grote legaat van Verpleegkundige Voorwerpen door de vereniging 'Hygeia', een aparte uitstalling in een eigen zaal of ruimte. Ons Museum richt zich immers niet alleen tot geneeskundige items, doch ook tot voorwerpen en instrumenten, die de gehele gezondheidszorg en dus ook de Verpleegkunde omvatten.

Deze diverse factoren vereisen aldus een beduidende toename van ruimte op de Stuivenberg site.

Dit is de reden waarom het Bestuur van het Museum bij de verantwoordelijke instanties aandringt op het gebruik van twee torens van het ziekenhuiscomplex. Daarin worden dan vier zalen, en twee kelderruimten gegarandeerd. De zalen worden dan aangewend voor de vaste collecties van Geneeskunde (1 zaal) en van Verpleegkunde (1 zaal), voor de tijdelijke tentoonstellingen (1 zaal), en voor de topstukken (instrumenten, boeken en merkwaardigste archivalia van het Museum) (1 zaal). De kelderruimten dienen vervolgens voor de depots.

Bij het stadsbestuur zal geijverd worden om deze doelstellingen te bereiken. Voorbereidende vergaderingen zijn reeds aan de gang.